

ಪಂಪನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಗಿಡಮರಬಳ್ಳಿಗಳು

ಕೆಂದಳರನ್ನೂ ಗುತ್ತಿಹೂವನ್ನೂ ತಳೆವ ಮಾವಿನಮರವೇ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯವಾಯಿತು. ಕವಿತಾ ಗುಣಾರ್ಣವಾಗಿ. ಕಾವ್ಯಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಬಗೆಯ ಸಸ್ಯಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ, ಅದರ ರಸಿಕರಾದ ದಂಪತಿಗಳೂ ಕೋಗಿಲೆಗಳೂ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಮುತ್ತುವುದು ಈ ಒಂದು ಮರವನ್ನೇ "ಮುತ್ತುಂ ಮೊಟುಂ ಕೋದಂತೆ" ಇರದೆ, ವೇಸಿಯೂ ಮಾರ್ಗವೂ (ಕೆಂದಳರೂ ಹೂಕೊತ್ತೂ ಅಥವಾ ಹೂ ಕೊತ್ತೂ ಕೆಂದಳರೂ) ಒಂದರೊಡನೊಂದು ಹುದುವಾಗಿ ಕಲೆತು ಅನುವಾದ ಬಂಧವೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣ ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಇಂಥ ಮಾವಿನ ಮರದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪಂಪ (ವಿ.ವಿ. ೧-೮). ಗಿಡಮರಹೂಬಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಅಭೂರ್ವ ಕನ್ನಡ ಕವಿ ಪಂಪ. ಚಾರಿತ್ರಿಕತೆಯೊಂದರಿಂದ ಮಾತ್ರ 'ಅದಿ'ಯಾದ ಕವಿಯಲ್ಲ ಪಂಪ; ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಸೌಂದರ್ಯಾಸುಭವಗಳನ್ನು ಸಹಜತೆಯಿಂದ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕರುಣಿಸಿದ ಆದಿಕವಿ, ವರಕವಿ ಪಂಪ.

ಅದರ ಪಂಪನಿಗೆ ಅವ್ಯಲಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಾವ್ಯನಿರ್ವಾಂಛೆಯೊಂದನ್ನು ಪ್ಲಾವಕದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು. ಪಂಪನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗವು ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಎಂದರೆ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೊಂದು ಲಕ್ಷಗ್ರಂಥ ಒದಗಿ ಒಂದು ಕಾವ್ಯಮರ್ಯಾದೆಯೆಂಬ ನಂಬು ಸ್ಥಾಪಿತ ವಾಗಿತ್ತು. ಪಂಪನು ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದೂರ ನಡೆದಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ತುಲನೆ ಇನ್ನೂ ನಡೆಯ ಬೇಕಾಗಿದೆಯಾದರೂ ಆ ಗ್ರಂಥದ ವಸ್ತು ಇವನಿಗೆ ಪರಿಚಯವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ನಂಬಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯೂ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಕಾವ್ಯಮರ್ಯಾದೆಯೊಂದಿಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪಂಪನ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತಿತ್ತು. ಅಂಥ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಪನು ಕವಿಯ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೊರೆದು ಕವಿಸಾಮಾನ್ಯನು ನಡೆಯುವ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿದ್ದಾನೆ.

"ಕುಂಭಾಶೋಕ ಕದಂಬ ಲುಂಗ ಲವಲಿ ಭೂವಾರ್ಜುನಾಸೋಕಪ ಪ್ರಕರಂ ಪುಷ್ಪಿತ ಹೇಮ ಪಂಕಜ....." (ವಿ.ವಿ. ೫-೮೦) ಇದು ಪಾಂಡವಮನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಗಿಡಮರಗಳ ಪಟ್ಟಿ. ಪಾಂಡವಮನ ಒಂದು ಕಲ್ಪಿತ ಪ್ರದೇಶವೆಂದೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಅಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ-ಎಂದರೆ ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ- ಗಿಡಮರಗಳೆಲ್ಲ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ವಿಳುಕ್ಕದೆ. ಈ ಸಸ್ಯ ಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು:

ಗುಂಪು ೧	ಗುಂಪು ೨	ಗುಂಪು ೩	ಗುಂಪು ೪
ಕದಂಬ	ಲವಲಿ	ಕುಂಭ	ಭೂಜ
ಆಶೋಕ	ಲುಂಗ	ಅರ್ಜುನ	
		ಹೇಮಪಂಕಜ	

ಮೊದಲನೆ ಗುಂಪಿನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ನಿವಾಸ ಸರಾಸರಿ ೧೫೦ ಅಂಗುಲಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ ಮಳೆಯುಂ ಕೊಂಡ ಪ್ರದೇಶ; ಎರಡನೆ ಗುಂಪು ಸರಾಸರಿ ೧೦೦ ಅಂಗುಲ ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ೮೦ ಅಂಗುಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ೧೦೦ ಅಂಗುಲಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಮಳೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನೆ ಗುಂಪಿನ ಗಿಡಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಸಾಲ್ವಿನೆ ಗುಂಪಿನ ಕೆರೆ ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ, ಐದಾರು ಸಾವಿರ ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ, ಮಿಕ್ಕ ಮೂರು ಗುಂಪುಗಳ ಹರವು ೨,೦೦೦ ಅಡಿ ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೆಳಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ, "ಸರಳ ತಮಾಳ ತಾಳ ಹರಚಿದನ ನಂದನ ಭೂಜ....." (ವಿ.ವಿ. ೫-೫೨). ಇವು ಕಾವ್ಯಭರ್ತೃನುಸಾರವಾಗಿ ಯಮುನಾ ತೀರದ ಗಿಡಮರಗಳು, ಸರಳವೂ ತಮಾಳವೂ ಒಂದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವು; ತಾಳವೂ ಭೂಜವೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭೂವಾಯು ಸ್ಥಾವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವಂಥವು. ಹೀಗೆಯೇ "ಭಳ ಕರ್ಪೂರ ಲವಂಗ ಲುಂಗ ಲವಣ; ಹಿಂತಾಳ ತಾಳ; ತಮಾಳತಾ....." (ವಿ.ವಿ. ೫-೮೬). ವರ್ಣನೆಯೆಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಮುರ್ಬಾದೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಂಪನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಗಿಡಮರಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ತಾವಿನಲ್ಲಿ ಕುಪ್ಪೆ ಹಾಕಿದ್ದಾನೆ.

ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಕೆಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಪಂಪನ ನೈಜ ಕವಿಕಾಸ್ಪರ್ಶ 'ವೃಂದ ಬೆನ್ನೇರಿ' ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ವಿಶಾಲತೆಯಲ್ಲಿ ಹರಡಿದೆ. ಈ ಸವಾರಿಯ ರಮಣೀಕಾರ ತರಂಗಗಳ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಗಿಡಮರಗಳಲ್ಲಿ ಚೆಲುವಾದ ಚಿಗುರೊಡೆದಿದೆ, ಕೋಮಲವಾದ ಹೂ ಬಿರಿದಿದೆ, ಇಂದಾದ ಹಗ್ಗ ತೊಂಗಿದೆ.

* * * *

ಒಂದೊಂದು ಹೂವಿನ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಬೆಲುವಿಗೂ ಪರಿಮಳಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಮನ ಸೋತಿದ್ದಾನೆ. ಪಂಪ, ಅವನಿಗೆ ಒಹುಪ್ರಿಯವಾದ ಹೂಗಳ ಕೊಂಡಾಟಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಿಡಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಕೆಲವು ಸಲ ಹೂ-ಹೂಗಳಿಗೆ ಪ್ರಪೋಟಿಯುಟ್ಟು ಕುಂಟಾಟವಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಜಾಡಿಹೂವಿನ ಬಾಳುವೆ ಅರೆಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಅವಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತ ಅಹಂಕಾರ; ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಬೆಡಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಕ್ಷಣಿಕ; ಸಿಮರ ಹಾಗಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮುಗಿಯದ ತಣಗೊತ್ತು. ಸೊತರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಜಾಜಿ ಕಾಂಕಿಹೀವ; ಪಂಪನಿಗೆ ದುಂಬಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ದ್ವೇಷ; ಶುರುವಿನಲ್ಲಿ ಮುಡದರ ಆದಿಮೂರ್ತ ಸೊಗಯಿಸದು; ಗೊಜ್ಜಗೆ ಮಸಿಗೆ ಸಮ; ಆದರೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮದದನ ಮುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ, ಅವನ ಕೈಲಿ ಶಹಭಾಸ್ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

* * * *

ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲದ ಗಿಡಮರಗಳಿಗೆಲ್ಲ 'ಲತಾ' ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ, ಪಂಪ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಲತಾ ಎಂದರೆ ಕೋಮಲವಾದ ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥವಿದೆ, ಎಂದರೆ ತೆಳುವಾಗಿ ಬಳುಕುವ ಬಳ್ಳಿ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಂಪನ ಎಲೆವಳ್ಳಿ (ವಿ.ವಿ. ೪-೨೮; ಅ.ವೃ ೧-೬೬), ಪೂತಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಬಳ್ಳಿ (ವಿ.ವಿ. ೭-೮೧) ಮಾಧವೀಲತೆ, ನವಮಾಳಿಕಾಲತೆ (ಅ.ಪ್ರ. ೪-೯೨) ಮೊದಲಾದ ಪದಸಂಯೋಜನೆಗಳು ಉಚಿತವಾಗಿವೆ.

ವಿಲಲತಾ

ವಿ.ವಿ. ೪-೨೩

ಅಶೋಕಗಳ ಮಿಡುಪ ಲತೆ

ವಿ.ವಿ. ೫-೩

ಆಶೋಕಗಳ ಲತೆ

ವಿ.ವಿ. ೫-೪; ಅ.ಪ್ರ. ೪-೯೨ಗ

ಆಶೋಕ ಲತೆ

ವಿ.ವಿ. ೫-೧೨

ತಮಾಳ ಲತಾ

ವಿ.ವಿ. ೫-೮೬; ಅ.ಪ್ರ. ೪-೯೨ಗ

ಚೂತಲತೆ

ಅ.ಪ್ರ. ೪-೯೨ಗ

ವಿಲದ ಗಿಡಕ್ಕೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹರ್ಟ್ (herb, ರಸಭರಿತವಾದ ಸಣ್ಣಗಿಡ) ಎಂಬ ಮಾತು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಕ್ಲೈಂಬರ್, ಟ್ವಿನರ್ (climber, twiner) ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳು ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು (ಲತಾ) ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ವಿಲದ ಎಲೆಕಾಂಡ ನೆಲದೊಳಗಿಂದ ಒಡಮು ಗುಂಪಾಗಿ ನಿಜವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಸಸ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಮರಗಳು (trees), ಲತೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪ ಒಳಪಡವು. ಪಂಪನಿಗೂ ಇದು ತೀರದ ಸಂಗತಿಯೇ. ಆದರೂ ಲತಾಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು

ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಅಂಟಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಲೆಂಬೆ ಕೊಂಬೆಗಳಿಂದ ಹೊಸತಾಗಿ ಒಡೆದ ಕುಡಿ ಲತೆಯಂತೆಯೇ ಕೋಮಲವಾದ ಗಿಡಭಾಗ. ಲತೆಯಂತೆಯೇ ತೆಳ್ಳಗಿದ್ದು ಬಳುಕಾಡುತ್ತದೆ. ರಸಭರಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ವರ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ಬೊಂಗಳಿಗೆ ಕಾವ್ಯಮಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಲತಾ ಎಂಬ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನಿಗೂ ಹಿಂದಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಶುಭದಿದ್ದಾನೆ. ಎಂದರೆ, ಸಸ್ಯದ ಒಂದು ನಿಲುವಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗಬೇಕಾದ ಪದವನ್ನು (ಲತಾ = climber, twiner) ಮರದ ಎಳೆಗೊಗೆ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸುಕುಚಿತಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಚೂತಲತಾ ಎಂದೊಡನೆ ಬಳ್ಳಿಯಂತಿರುವ ಮಾವಿನಮರ ಎಂದು ನೇರವಾದ ಅರ್ಥ ಬರುವುದಾದರೂ-ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ದ್ವಿಗ್ರಮ ತರುವುದಾದರೂ-ಮಾವಿನಮರದ ಎಳೆಯ ಕುಡಿ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲದ ಸಸ್ಯವನ್ನೂ ಸಸ್ಯಭಾಗವನ್ನೂ ಲತಾ ಎಂಬ ಸಂಯೋಧಿಸುವುದು ಕವಿಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ.

* * * *

ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವ ಕೆಲವು ಗಿಡಮರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ ಕರ್ಣಾಟಕದ ೫೫ನೇ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದೇನೆ. ಓದುಗರು ಆ ಲೇಖನವನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದಾದರೆ ದುಟ್ಟು ಉಪಯೋಗ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆಯೆಂದು ನಂಬಿಕೆ ನನಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ 'ದೀಪಿಕೆ' ಎಂಬ ಪದ ಪ್ರಯೋಗ ದಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ 'ಪಂಪ ಭಾರತ ದೀಪಿಕೆ'ಯನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ಆಕರ ಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಾಗ ವಿ.ವಿ. (ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ), ಆ.ಪು. (ಅದಿಪುರಾಣ) ಎಂಬ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದೇನೆ. ರೋಮನ್ ಅಂಕಗಳು ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನೂ, ಅವನ್ನು ಹಿಂದಾಲಿಸುವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಂಕಗಳು ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಮುಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ 'ಗ' ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದೇನೆ; ಆಯಾ ಪದ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದಾಲಿಸುವ ಗದ್ಯಭಾಗ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಅರ್ಜುನ ಕುಕಭ

ಆಕರ ವಿ.ವಿ.-V ಉ

ನಿಘಂಟುಗಳು ಈ ವಿವರದ ಪದಗಳೂ ಒಂದೇ ಮರವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು ಎನ್ನುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಪಂಪ ಇವೆರಡು ಪದಗಳನ್ನೂ-ಒಂದೇ ಪದ್ಯದ ಒಂದೇ ಸಾಧನಲ್ಲಾದರೂ-ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಅರ್ಜುನವೃಕ್ಷ ಎಂಬುದು ಟರ್ಮಿನಾಲಿಯ ಅರ್ಜುನ (*Terminalia arjuna*). ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಮೈದಾನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮೂರು ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಬೆಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಕುಕಭ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೆಂಪುಮತ್ತಿ ಎಂದು ಕೆಲವು ಕೋಶಗಳು ನಿರ್ಣಯಿಸಿವೆ. ಮತ್ತಿ, ತಾರೆ, ಅಳರೆ, ಅರ್ಜುನ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಟರ್ಮಿನಾಲಿಯ ಬೇಸಿಗೆ (genus) ಸೇರಿದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಪೀಷೀಸುಗಳು (species). ಕುಕಭವೂ ಒಂದಾಗಿರಬಹುದು.

ಟರ್ಮಿನಾಲಿಯ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಚೆಂಬಿನ ಮರಗಳು. ಮತ್ತಿಯ ಚೆಂಬಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದದ್ದು. ಈ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಸರುಗೊಂಡಿವೆ.

ಅದಿಮೂತ್ರಿ (*Hiptage madablota*)

ಪಂಪನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳು: ಅದಿಮೂತ್ರಿ, ಮಾಧವೀಲತೆ.

ಆಕರ: ವಿ.ವಿ.-II ೧೨; II ೧೨ ಗ. V ೧೪ ಗ.; V ೨೫

ಆ.ಪು.-IV ೫೮; XI ೭೩ ಗ.; XI ೧೦೯; XI ೧೧೨

(ಪ್ರ.ಕ. ಸಂಪುಟ ೫೪ ಪುಟ ೧೭ ನೋಡಿ)

ಕಾಲಿದಾಸಾದಿ ಕವಿಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅತಿಮುಕ್ತ, ಅದಿಗಂದಿ, ಮಾಲತಿ, ಮಾಧವೀ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಕವಿಸಮಯವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ, ಅದಿಮುಕ್ತ, ಕವಿಪ್ರಯೋಗ ಈ ಮರಬಳ್ಳಿ(liane)ಯನ್ನು ವಸಂತರೂಪಿ ಎನ್ನುತ್ತದೆ (ಆ.ಪ್ರ. XI ೧೧೨). "ಇದಿರೋಳ್ ನೆರೆಯೋಪಿ" ವಸಂತಕಾಲದ ಬರವನ್ನು ಮುನ್ನೂಚಿಸುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಕವಿಯ ಭಾವ. ಎಂದರೆ ವಸಂತ ಗಿಡಮರಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅದಿಮುಕ್ತಯೇ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಚಿಗುರೋಡೆಯುತ್ತದೆ, ಉಳಿದ ಗಿಡಮರಗಳು ಹಿಂಬಾರಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನೆರೆಯೋಪಿ ವಸಂತವರ್ಣದ ಚಿಗುರು ಕುಡಿಗಳು ಹಸುರೆಲೆಯ ಹೊದಿಕೆಯಿಂದ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೂ ಅಂಟುಗಳಂತೆ ಮೇಲೆದ್ದು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಳುಕುತ್ತವೆ. ಎಂದರೆ ವಸಂತಸೂತಕ್ಕೆ ದೂತಿಕೆಯಾಗಿರು. ಮತೆಯೇ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ವಸಂತೋತ್ಸವವನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕೊಡುಗಳು ಇನ್ನೂ ಮುಂಚಾಚಿ ಕೊಂಡು ಬೆಳೆದು "ಅಡರ್ಮ ಕೊಡರ್ಮಗಳಿಗೊಂಬುಗಳ್ಳಿಡಿದು ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ" (ವಿ.ವಿ. II ೧೨ ಗ) ದಾಂಗುಡಿಯುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ತೆಳುಪೊಂಗೆಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹೂಗೊಂಚಲು ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮಡಲ್ಪು ಅಲರ್ದ ಅದಿಮುಕ್ತ "ಪೂತ ಪೊಸಮಲ್ಲಿಗೆ ಕಂಪನವುಂಕು"ತಿತ್ತು (ವಿ.ವಿ. II ೧೨). ಎಂದರೆ ಅದಿಮುಕ್ತಯ ಪಾಸನೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿದ್ದು ದಿಂದ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ನುಂಗಂಜನ್ನು ಅದುಮುತ್ತಿತ್ತು.

ವಸಂತವನಗಳಲ್ಲಿ ಅದಿಮುಕ್ತಯ ಚಪ್ಪರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಪೂರ್ವ ಕಾಲದ ಬಳಕೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. (ವಿ.ವಿ. IV ೧೨ ಗ) ಇತರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಮಾಧವೀಮಂಟವಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಮಾಧವೀ ಒಂದು ಮರಬಳ್ಳಿ. ಬುಡಭಾಗವೂ ಕಾಂಡವೂ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಮರದ ಗಾತ್ರವನ್ನೇ ತಾಳುತ್ತದೆ. ಪತ್ರಕಿಸಲಯ ತಾಪ್ತಬಿಣ್ಣು: ಬಲಿತಾಗ ಹೊಳೆಹೊಳೆಯುವ ಹಸುರು. ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಒಗ್ಗುತ್ತದೆ. ವಾಸನೆಯಲ್ಲದೆ ಬಿಣ್ಣಿನ ಬೆಡಗನ್ನು ಮಾತ್ರ ಚೆಲ್ಲುವ ಈಗಿನ ಬೋಗನ್‌ವಿಲ್ಲ ಲತಾಮಂಟವಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಮಾಧವೀಮಂಟವ ಗಳನ್ನು ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮುಂಜೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಾದರೂ ಪುನರ್ಭವಿಸಿರಿ ಎಂದು ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತೇನೆ.

ಅಲ್ಲ (Zingiber officinale)

ಆಕರ: ವಿ.ವಿ. IV ೮೭ ಗ

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಮೊದಲು-ಮೆಗಾಸಹಾಯಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು-ನಮ್ಮ ನಾಲಗೆಗೆ ಭಾರವನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಂವಾರ ದಿನಸುಗಳಲ್ಲಿ ಶುಂಠಿ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅಮುರ್ವೇದದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿರುವ ಮೂಲಿಕೆ ಇದು.

ಶುಂಠಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿರುವೇ ಮೊರತು ವ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಶುಂಠಿಯು ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷಗಳಿಗೋ ನಮ್ಮ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆಯಾದರೂ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಶುಂಠಿಯ ಕಿಟುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆ ಮಹಾಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿಯೂ ಅದರಿಂದ ತಯಾರಾದ ಮುರಬ್ಬವೂ ಚೈನಾ ಜಪಾನ್ ದೇಶಗಳಿಂದ ಅಮೆರಿಕಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹ್ಯಾಪ್ಪೆವರ್ಟ್‌ಬ್ರುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಶುಂಠಿಯು ಶೌರು ಪ್ರದೇಶವಾವುದು ಎಂಬ ಸಂದೇಹವೇರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪೆಕ್ಟಿಕ್ ಸಾಗದ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಗಿಡ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಯಾದುದರಿಂದ ಅದೇ ತೆರಗಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದೆ ಎಂಬ ಊಹೆ ತೋರಿದೆ. ಒಂದು ಕಾಲದ ಹಿಂದೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೊರತು ಇತರ ದೇಶಗಳಿಗೆ (ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತಕ್ಕೂ) ವಲಸೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿರಬಹುದು.

ಅಶೋಕ (Saraca indica)

ಪಂಪನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳು: ಅಶೋಕ, ಅಸುಗೆ

ಅಕರ: ವಿ.ವಿ. II ೨ ಗ; II ೧೨ ಗ; II ೨೫ ಗ; III ೭೫; V ೩; V ೪;
V ೧೨; V ೮೦; V ೮೨; XIV ೧೩

ಆ.ಪು. III ೯ ಗ; XI ೭೩ ಗ; XI ೮೫; XI ೯೫ ಗ; XI ೧೦೪
XI ೧೨೦ ಗ; XI ೧೩೨

ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿಸಮಯವಾಗಿದೆ ಅಶೋಕ. ಹಳಗನ್ನಡ ನಡುಗನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಬರಾತ್ತಾರವಾಗಿ ಈ ಮರವನ್ನು ಇರುಳಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ; ಕುದೋ ಕೇಳಿಯೋ ಅದರ ರಕ್ತಕಿಸಲಯವನ್ನೂ ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾರಿದಾಸನಂತೆ ಪಂಪನೂ ಅಶೋಕದೊಹದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ (ಆ.ಪು. XI ೯೫ ಗ; XI ೧೦೪)

ವಸಂತರಾಜನ ಬರವಿಗೆ ಅಲಂಕಾರವಾದ ಅಶೋಕ ತಳರುತೋರಣಗಟ್ಟಿದಂತೆ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. (ವಿ.ವಿ. II ೧೨ ಗ). ಕೊಳದ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಎಳೆ ಚಿಗುರಿತ ಅಶೋಕದ 'ಮನೆ'ಗಳಿದ್ದವು (ವಿ.ವಿ. V ೪). ಸುಭದ್ರೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಈ ದೃಶ್ಯ ಪ್ರೇಮದ ಉಂಡೆಗಳಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು (ವಿ.ವಿ. V ೩); ಮರದ ಸುತ್ತ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಜುಳ ರೋಷಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ಕಿರಿಕಿರಿಯಾದಳು.

ಬಿರಿದ ಹೂಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಿರಿದ ಟೋಂಗಳೆಳು ಭಾರದಿಂದ ಬಾಗಿ ಸುಭದ್ರೆಯ ಅಂಗಾಂಗಗಳ ನೆನಪು ತಂದಿತು (ವಿ.ವಿ. V ೧೨). ತೆಂಕಣಗಳಾಯ್ದಿ ಬಳಸುವ ಅಶೋಕವಲ್ಲರಿಯಂತಿದ್ದ ದ್ರೌಪದಿಯ ಪಾಣಿ ಯನ್ನು ನವಚೂತ ಪಲ್ಲವದಂತಿದ್ದ ಅರ್ಜುನನ ಕೈ ಗ್ರಹಣಮಾಡಿತು (ವಿ.ವಿ. III ೭೫). ರಕ್ತಾಶೋಕ ಪಲ್ಲವದಂತೆ ತೋಳತೋಳಿದವಂತೆ ಅಂಧಸ್ತ್ರೀಯರ ಕುಚಗಳು (ವಿ.ವಿ. II ೩೯ಗ). ರಾಜಕುಮಾರ ನೊಬ್ಬನ ಪಾಣಿಪಾದಗಳು ಅಶೋಕಪಲ್ಲವದೊಡನೆ ಒಪ್ಪಗೊಂಡವು (ಆ.ಪು. III ೯ ಗ). ಬುಜೆತನ ದಿಂದ ವಿರಕ್ತಿಯಾದ ಮಾದ್ರಿಯು ಹೊಸದೆಸೆದ ರಕ್ತಾಶೋಕಪಲ್ಲವದಂತೆ ಸೂರಗಿ ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದಳು (ವಿ.ವಿ. II ೨ ಗ).

".....ಬೆಳ್ಳೊಡೆ ರಾಗದ ಪುಂಜದನ್ನವಪ್ಪಸುಗೆಯ ನೀಳ್ವ ಕೆಂದಳರೆ..." ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ, ಪಂಪ (ವಿ.ವಿ. XIV 13). ಬೆಳ್ಳೊಡೆ ಎಂದರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವ, ಎಂದು 'ದೀಪಿಕೆ' ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅರ್ಥ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದು. ಬೆಳು + ಒಡೆ = ಬೆಳಗೊಡೆ → ಬೆಳ್ಳೊಡೆ ಎಂದು ಅರ್ಥಯಿಸಿದರೆ 'ಬೆಳಕೊಡೆದಾಗ (ಕಾಣುವ) ಆರುಣ ಬಗ್ಗಿದ ಕೆಂದಳರ ಸಮೂಹ' ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಸಂಪನ್ನ ಸುಡಿಗಟ್ಟಿನ ಭಾವಾರ್ಥ ವನ್ನು ಸಮಯಸಮಾಗಿ ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ. "ಪಸರಿಸಿ ಬಂದ ಮಾಮುರನೆ". (ಚಿಗುರೊಡೆದ ಮಾವಿನ ಮರ) ಎಂಬ ಸುಡಿಗಟ್ಟಿನೊಂದಿಗೂ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಶೋಕದ ಚಿಗುರೂ ಕೆಂಪು, ಮಾವಿನ ಚಿಗುರೂ ಕೆಂಪು. ಇವನ್ನು ಹಿಂಬಾರಿಸಿ ದುಂಬಿಹಿಂಡೂ ಮೇಳಯಿಸಿತು. ಬಸಂತರಾಜನ ವನದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೆ ಇನ್ನೇನು ಬೇಕು?

ಸಮುದ್ರ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಎರಡು ಮೂರು ಸಾವಿರ ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಶೋಕ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ೨೫-೩೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರ ಎದ್ದು ಸುತ್ತಲೂ ಹದಹದ ಕೊಂಬೆರಂಜೆಗಳನ್ನು ತಳೆದು ತುಂಬು ಎಲೆಕೊಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುತ್ತದೆ. ಕವಿವಾಣಿಯಂತೆ ವಸಂತದಲ್ಲಿ ಹೊಸತಾಗಿ ಚಿಗುರಿದ ಎಲೆಗಳು ತಾಮ್ರವರ್ಣ; ಕ್ರಮೇಣ ಹಸುರಿಗೆ ತಿರುಗುತ್ತದೆ. ದಟ್ಟವಾದ ಹೂ ಗುತ್ತಿಗೆ ಬಗ್ಗು ಹವಳವನ್ನೂ ನಾಚಿಸುವಂಥ ಅಚ್ಚಗೇಪು. ಈ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಮರ ನಯನಮನೋಹರ. ಅನೇಕ ಕವಿಗಳು ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡಿರಬಾರರು; ರಕ್ತಕಿಸಲಯವನ್ನೇ ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ ಗಂಟಲು ಒಣಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೂತಳದ ಮರವನ್ನು ಬೇರವಾಗಿ ನೋಡಿದ ಸ್ತೂರ್ತಿಪಂಪನಾದ ಕವಿಗೆ ಅಶೋಕ ಈಗಲೂ ಹೊಸ ಭಾವನೆಗಳ ತೊರಗಿದೆ:

“ವನಲಕ್ಷ್ಮಿ ತೀವಿದಾ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಬೇಸತ್ತು
 ಸಿರಿಗುಮಳಿರುಳ ಮುಡಿಯ ಕಿಡಿತಾರೆಗಳನಾಯ್ತು,
 ರಕ್ತಾರಣನ ಮಿಂಚೊಳದ್ದಿ ಗೊಂಚಲನೆಯ್ತು
 ದೀವಟಿಗೆ ಹಿಡಿದೆಂದು ತರುಪತ್ತುಗಳಿಗಿತ್ತು
 ಹೂವಿನ ಹಿಲಾಲುಗಳ ಹೊತ್ತಿಸಿಹರಲ್ಲಲ್ಲಿ
 ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದೆ ನೋಡದೊ ಅಶೋಕ ಹೂವೇಪದಲ್ಲಿ!” (ಕ:ಮಂವು)

ಆಲ (Ficus bengaleusis)

ಮಂಪನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳು: ಆಲ, ವಟ.

ಆಕರ: ವಿ.ವಿ. III ೧೦ ೫ : III ೧೨

ಅರಗಿನ ಮನೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಾದ ಒಳಕ ಭೇಮನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ಹೆಗಲ
 ಮೇಲೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಡಿಯನ ವನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಲದ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಸುತ್ತಾನೆ (ವಿ.ವಿ.
 III ೧೦). ವೇದಕಾಲದಿಂದ ನಮಗೆ ಪರಿಚಯವಾಗಿರುವ ಮರ ಆಲ. ಒಗ್ಗುಮರವೂ ಕಡ್ಡಿಯೂ ಬೆಂಕಿ
 ಯನ್ನು ಕಡೆಯುವ ಆರಣ್ಯಗಳಾದವು. ಆಲದ ಮರವೂ ಅದರ ಬೀಜಿಲುಗಳೂ ಮರದ ಶಾಶ್ವತತೆಯೂ
 ಉಪನಿಷತ್ಪದಿಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಪರಮಾತ್ಮದನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರತಿಲಯಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತ ಯೋಚನಾತರಂಗಗಳನ್ನು
 ಒದಗಿಸಿದವು. ಅಂದಿನ ಮಾರ್ದನಿಯೇ ಇಂದಿಗೂ ಕೇಳಬರುತ್ತಿದೆ:

“ತಲೆಯ ಮೇಗಡೆ ಬೇರು, ಕೆಳಗೆ ಕೊಂಬೆಲೆ ಬೆಗುರು
 ಬೀಜಿಲಾರೆಗಳ ಲೆಕ್ಕಕಲ್ಲ ಕೊನೆಯೊದಲು”

“ಒಂದು ಕೊಂಬೆಯು ಬಾಡಲಿನ್ನೊಂದು ಬೆಗುರುವುದು
 ಸಂದಿಹುದು ಚಿರನವತೆಯಶ್ಚತ್ವಮರಕೆ
 ಏಂದೊಂದುಮಂಕಿರುವುದೀ ವಿಶ್ವವೃಕ್ಷವದ
 ರೊಂದು ರೆಂಬೆಯೊ ನೀನು-ಮಂಕುತಿಮ್ಮ”

“ಉರ್ಧ್ವಮೂಲಮಧಃಶ್ಚಾಪಾರ್ಶ್ವತ್ವ” ಎಂದರು, ಪ್ರಾಚೀನರು. ಇಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥವೆಂಬ ಮರ
 ನಮಗೆ ಇಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಚಿತವಾಗಿರುವ ಅಶ್ವತ್ಥವಷ್ಟವೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸ
 ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸಮಯಭಾವ ಗುಹ್ಯವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದರೂ ಆ ಮಾತುಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ
 ಆಲದ ಮರದ ಪ್ರತಿಮೆ ಇದ್ದಿತೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ರೆಂಬೆಗಳಿಂದ ಬೀಜಿಲು ಬೆಳೆದು ಬರುವ
 ಮರ ಅದು. ಇಂದಿನ ಅಶ್ವತ್ಥ ಇದಕ್ಕೆ ಹೋರಗು. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ಗಿಡಮರಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ಜೇನು, ಸ್ಪೀ
 ಸ್ಟೀಷಿಯಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಜಾತಿಯ ಗಿಡವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರು
 ಗಳಿಂದ ಕರೆದವರು ಅವರು: ಹಾಗೆಯೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಪೀಷೀಸ್‌ಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ
 ಸಂಬೋಧಿಸಿದರು. ಹೀಗಾಗಿ ವೇದಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಟ ಅಶ್ವತ್ಥಗಳೆರಡೂ ಬೀಜಿಲುಬಿಡುವ ಅಲಜಾತಿಗಳಿಗೆ
 ಅನ್ವಯವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ನನ್ನ ಗ್ರಹಿಕೆ.

ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ಅಶ್ವತ್ಥ ಮೇದೋಕ್ತವಾದದ್ದೇ ಅದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಕೃತ ಉಪಪಾದವನ್ನು
 ಬೌದ್ಧಾಗಮನಿಂದ, ಗೌತಮನು ಅಶ್ವತ್ಥಮರದಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡದಿದ್ದು, ಬುದ್ಧ
 ನಾದದ್ದು? ಹೀಗೆ ಬೌದ್ಧಮತದಲ್ಲೂ ಬೋಧಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅಶ್ವತ್ಥ ಪವಿತ್ರವಾಯಿತು. ಕಾಲ
 ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ-ಬೌದ್ಧಮತದ ಎಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಒಂದರೊಡನೊಂದು ಕಲೆತಾಗ ಹಿಂದೂಮತ
 ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮರ ಇನ್ನೂ ಪೂಜ್ಯವಾಯಿತು. ಅಶ್ವತ್ಥವು, ಅಶ್ವತ್ಥವೆಂದೆ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇರುವಂತಿ (Jasminum sambac var virupakshi)

ಆಕರ: ಆ.ಪು. XI ೧೧೧

(ಪ್ರ.ಕ. ಸಂಪುಟ ೫೪, ಪುಟ ೪ ನೋಡಿ).

ರತಿಗೂ ಮನ್ಮಥನಿಗೂ ಮುಡಿಯಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಹೂ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ, ಮಂಪ. ಮುಘಮುಘ ಸುತಲಿರ್ದ ಇರುವಂತಿ ಎಂದು ವಿಶೇಷವಿದ್ದಾನೆ. ಹರಿಹರ, 'ಇರುವಂತಿ' ಎಂಬರೆ ಎರಡು ಸುತ್ತಿಗೆ ದಳಗಳನ್ನು ಕೊಂಡ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಜಾತಿಯ ಹೂ ಇರುವುದೇ? - ಎಂದು ಹಿಂದೂಯ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈಗಲೂ ಅದೇ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.

ಉಡಮೊಗ

ಆಕರ: ವಿ.ವಿ. IV ೭೮

"ಉಡಮೊಗಮಂಜು ತಾವರೆಯ ನೀಳ್ಳೆಸಬ್" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ, ಮಂಪ. 'ದೀಪಿಕೆ'ಯಲ್ಲಿ "ಉಡಮೊಗಮಂಜು-ಜಾಗಮೂವಿನಂತಿರುವ ಮುಖಮಂಜು, ತಾವರೆಯ" ಎಂದಿದೆ.

ಬಾಗೆ ಹೂ ವಿಪರೀತ ಸ್ವಾದು: ಮುಖದ ಹೋರಿಕೆಗೆ ತಕ್ಕುದಾದ ರಚನಾವಿಶೇಷವಾಗಲಿ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯವಾಗಲಿ ಅದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನೀಳ್ಳ ಎಸಬ್ (ನೀಳವಾದ ದಳವು)ಗಳನ್ನು ಒಳಕೊಂಡ ರಖಮಿನ ತಾವರೆ ಹೂ ಇರುವುದು ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ರಖಮಿಗೆ ಉಡಮೊಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ಉಡ=ಚಂದ್ರ, ಮೊಗ=ಮುಖ ಎಂದು ಅರ್ಥಯಿಸಬಹುದೆ? ಬಿರಿದ ತಾವರೆಯನ್ನು ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಮುಖಕ್ಕೂ ಹೋರಿಕೆಯುಟ್ಟುಕೆಯೇ ಚಂದ್ರಬಿಂಬಕ್ಕೂ ಹೋರಿಕೆಯುಟ್ಟಿರಬಹುದೆ?

ಎಲ (Eleteria cardamum)

ಆಕರ: ವಿ.ವಿ. IV ೨೩

ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀನ ಪರಿಮಳ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ (ಎಲಕ್ಕಿ) ಒಂದು: ಬೈದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶ ಇದರ ತೆರು. ಇಂದಿನ ಬೆಳೆಯೂ ಅಲ್ಲೇ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದೆ.

ಮಲದ ಗಿಡವನ್ನು ಕಾಸ್ಮಿಪ್ರಕಾರ ಹರ್ಬ್ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಕಾವ್ಯಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಅದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿನ ಎಲದ ಬಳ್ಳಿ, ಎಲಕ್ಕಿ ಬಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಸಂಯೋಧನೆಯೇ ನಿನಗಿದೆ. ಗಿಡವು ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಹೋಲದಿದ್ದರೂ ಕಾಯಿಗೊಂಡಲು ಬಳ್ಳಿಯಂತೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಕವಿ ಈ ಕುಡಿಯನ್ನೇ (ಗಿಡವನ್ನಲ್ಲ) ಎಲಲತಾ ಎಂದನೋ ಏನೋ!

ಕದಂಬ (Anthoce phalus cadamba)

ಮಂವನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳು: ಕದಂಬ, ಕಡವು

ಆಕರ: ವಿ.ವಿ. V ೮೦; VII ೬೯

ಆ.ಪು. XI ೮೮

(ಪ್ರ.ಕ. ಸಂಪುಟ ೨೩, ಪುಟ ೧೩೧ ನೋಡಿ)

ಕರತಾಲದಲ್ಲಿ ಕದಂಬಹೂವಿನ ಪರಿಮಳ ಅದಗತು ಎಂದು ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ, ಮಂಪ (ವಿ.ವಿ. VII ೬೯) ಕದಂಬ ಹೂವಿಡುವುದು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ. ಇದನ್ನು ಹಿಂಬಾರಿಸಿ ಬರುವ ಆರ್ತ್ವೀಜ-ಕಾರ್ತೀಕ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಬಿರಿಯುತ್ತದೆಯಾದದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಪ್ತಕಾಲಮುಗಿಯಿತು ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸ

ಬೇಕು. ಪಾರಾಕದಂಬ ಸುರಭಿಸಮೀರ (ಅ.ಪು. XI ೮೮) ತೆಳುವಾದ ನರಗಂಟುಮಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಮಾದಕೀಯವಾದದ್ದು. ಹೀಗಾಗಿ ಮೆಮ್ಮಟ ಭಟ್ಟನು "ಪ್ರೈಥಾಃ ಕದಂಬಾನಿಲಾಃ" ಎಂದಿದ್ದಾನೆ.

ಕದಂಬ ಚೆಲುವಾದ ಮರ. ಪಶ್ಚಿಮ ಭಟ್ಟದ ಮಳೆಗಾಡುಗಳಲ್ಲೂ ಎಲೆ ಉದುರುವ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲೂ ೪೦-೫೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಹಿಮಾಲಯದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲೂ ಹೇರಳವಾಗಿದೆ. ಮೊಳೆಹೊಳೆಯುವ ಹಿರಿಯ ಹಸುರೆಲೆಗಳು ಬ್ಯಾಡ್‌ಮಿಂಟನ್ ಚೆಂಡಿನ ಆಕಾರದ, ಗಾತ್ರದ, ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಅದರದೇ ಬಣ್ಣದ ಒತ್ತಾದ ಹೂಗೊಂಚಲು. ಇದನ್ನು ಕಂಡೇ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು 'ಕದಂಬ ಕೋರಕ ನ್ಯಾಯ'ವನ್ನು ರೂಪಿಸಿದರು. ಹಳೆಯ ತಮಿಳು ಕವಿಗಳು ಹೂಗೊಂಚಲನ್ನು ಆಗ ತಾನೆ ಮೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹೊರ ಬಂದ ಕೋಳಿಮರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಟ್ಟರು.

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಪರಿಚಿತವಾಗಿರುವ ಮರ ಕದಂಬ. ಸಾಗಾರ್ಜುನ ಕೊಂಡ, ಮಥುರ, ಬಾರ್‌ಹುತ್ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಕದಂಬಹೂಗೊಂಚಲು ರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಪಾರ್ವತಿ ಕದಂಬವೆನಪಾಸಿನಿ. ಶಿವನಿಗೂ ಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾದ ಹೂ ಕದಂಬ. ಕದಂಬಕುಂದ ರಾಂಭನವೇ ಕದಂಬ.

ಪ್ರಾಚೀನ ತಮಿಳರಿಗೆ ಕದಂಬ ಒಂದು 'ಕಾವಲ್' ಮರವಾಗಿತ್ತು; ಅದು ಊರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ಈ ಮರವನ್ನು ಕಡಿದುಕೊಂಡದ್ದೆಂಬ ನಿಯಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದರು. ಒಂದು ಸಲ ದಾಳಿಯಿಟ್ಟು ಗೆದ್ದ ತತ್ಸು ಮರವನ್ನು ಕೆತವಿ ಅದರಿಂದ ರಣಭೇರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸಂಗತಿ ಹಳೆಯ ತಮಿಳು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಘರ್ಜಿತವಾಗಿದೆ.

ಕರ್ಪೂರ (Cinnamomum Camphora)

ಮಂಪನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಪರ್ಯಾಯಪದಗಳು: ಕರ್ಪೂರ, ಕಪ್ಪುರ.

ಆಕರ: ವಿ.ವಿ. IV ೨೨; IV ೫೯; V ೬ ಗ; V ೧೬; V ೮೬; VII ೬೮; XIII ೨ ಗ

ಅ.ಪು. II ೩೨ ಗ; XI ೧೩೯ ಗ; XVI ೫೨

(ಪ್ರ.ಕ. ಸುಪ್ಪಟ 54, ಪುಟ 10 ನೋಡಿ)

ಕಾಮಪ್ಪರದಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾದ ಸುಭದ್ರೆ, ಚಂದ್ರಕಾಂತಶಿಲೆಯ ಮಂಟಪವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾಳೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪರದಿದ್ದ ಕರ್ಪೂರದ ಹಳಕುಗಳನ್ನೂ ಇತರ ಪರಿಮಳ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು ಇನ್ನಷ್ಟು ವ್ಯಾಮೋಹ ಪೀಡಿತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ (ವಿ.ವಿ. V 6 ಗ). ಅಮೃತದಲ್ಲಿ ನನೆಸಿದ ಕರ್ಪೂರದಿಂದ ಕಡೆದಿದ್ದಂತೆ ಸುಭದ್ರೆ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಕುಂಡಳು (ವಿ.ವಿ. V 16).

ಕರ್ಪೂರ ಸಸ್ಯಜನ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವೆಂಬುದು ಮಂಪನಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಮರವನ್ನು ಬಿಡುವವನವನದ್ದೆಲ್ಲಾ ಬೆಳೆಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ! (ವಿ.ವಿ. V 86). ಆದರೆ ಈ ಮರ ಜೈನಾ ಜವಾನ್ ಫಾರ್ಮೋಸಾಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಲ್ಲೂ ಬೇರುವಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಸಸ್ಯ ಜನ್ಯವಸ್ತು ಮೊದಮೊದಲು ಸುವಾಸವಾದ್ಯವ್ಯವಾಗಿಯೂ ನೈವ್ಯಮೂಲಿಕೆಯಾಗಿಯೂ ಉಪಯೋಗ ಪಡೆಯಿತು. ಮಂಪನ ಕಾಲದ ಮೇಳೆಗೆ ಮತಾಚರಣೆಗಳಲ್ಲೂ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿತ್ತು.

ಕರ್ಪೂರ

ಆಕರ: ಅ.ಪು. XI ೧೩೬

ನೀವು ತುಂಬಾಪೂರಿನ ಕಡೆ ಭೇಟಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೀರೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಅಖಂಡ ಕಾವೇರಿ ಕವಲೊಡೆದು ನದೀಮುಖದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ ನೀರಿನ ಬದಿಯಲ್ಲಿ *Coleus Vetiverioides* ಎಂಬ

ಸಗ್ಗು ಗಿಡವೊಂದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ, ಇದರ ಬೇರು ಸುವಾಸನೆಗೊಂಡದ್ದು. ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಕುರುಮಿವೇರ್, ಕುರುಮೇರ್, ಕರುಮಿವೇರ್ ಮೊದಲಾದ ಪದಗಳಿಂದ ಪರಿಚಿತವಾಗಿದೆ. ಗಿಡದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದಾಗ ಬೇರು ಹೊಯ್ಯಬೇಕಾದಾಗಲೇ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗುತ್ತದೆ. ಪರಿಮಳ ಇದ್ದು, ಸುತ್ತದೆ. ಮಾಲೆಗಾರರು ಪಾಡಗಳಲ್ಲೂ ದಂಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಕರೂಳ ಇರಬಹುದೇ?

ಕಬ್ಬು (Saccharum sp.)

ಪಂಪನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳು:

ಪಂಪನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳು: ಕಬ್ಬು, ಕವ್ವು, ಇತ್ತು,

ಆಕರ: ಎ.ಎ. I ೫೬ : I ೧೧೭ : V ೫ ಗ

ಅ.ಪು. XI ೬೮

ಬೆರಗಿನಿಂದ ತಬ್ಬಿದರೆ ಸಾಕು, ರಸವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತದೆ! ಇಂಥ ಕಬ್ಬು ಕುರುಪಾಂಗಣ ಸಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು (ಎ.ಎ. I 156). ಈ ರಬಿಮು ಇಂದಿನ, ಹಳದಿ ಹಸುರು ಕೆಂಪು ಗಿಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡ 'ಪಟ್ಟಾಮ್ಬು'ಯಾಗಿರಲಾರದು. 'ಕರಿಯ ಕವಿಗ' (ಎ.ಎ. V ೫ ಗ) ಎಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪಂಪ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ತಮಿಳುಪಾಡಿನಲ್ಲೂ ಕಪ್ಪುಗೊಂಪು ಬಣ್ಣದ ಜಲವೆ ರಬಿಮು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಸಕ್ಕರೆಯ ಅಂಶ ಪಟ್ಟಾಮ್ಬುಗಿಂತಲೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಸವಿಡವಾದದ್ದು. ಇದನ್ನು 'ರಸದಾಳಿ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪಂಪನು ಹೇಳುವ ಕಬ್ಬು ಇದೇ ಆಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

'ಇತ್ತುಪ್ಪವುದವೊಲೆನ್ನಯ ಪಿವ್ವಲ ಪುವ್ವದರ್ಶನಂ' ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯಾರ್ಥಿಸಿಯಾದ ಕುಂತಿ ರೋದಿಸುತ್ತಾಳೆ (ಎ.ಎ. I ೧೧೭). ಕವಿನ ಸೂಲಾಗಿ (ಹೂ ಗೊಂಟಲು) ನೋಟಕ್ಕೆ ಚೆಲುವು ಕೆದರಿದ ಎಲೆಗಲಿ ಗುಂಡಿನ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಬೆಳಗುಗುತ್ತಿಯಂತೆ ಮೇಲೆದ್ದು ನಿಂತಿರುತ್ತದೆ. ಹೂ ತೀರ ಸಗ್ಗು: ಭೂತಗನ್ನಡಿಯ ನೆರವಿಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗದು. ಸಾಗುವಳಿಗೀಡಾಗಿರುವ ರಬಿಮು ಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಹೂ ಕಾಣಾಗದು. ಕೆಲವು ಪಕ್ಕ ರಬಿಮುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಯ ಕೊನರಬಹುದಾದರೂ ಒವಿಗನ್ನೆಗೆ ಬೀಳದು. ಅಲ್ಲದೆ ಹೂ-ಸೂಲಾಗಿಗೂ ಕಾಯ-ಸೂಲಾಗಿಗೂ ಹೊರನೋಟದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಕವಿನ ಸೂಲಾಗಿ ಕಾಯವಿದದು ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಂಬಿಕೆ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. ಕವಿಗೆ ಉಪಮಾನಪ್ಪಿಯವಾಗಿದೆ.

ಕಾಳಾಗರು (Aquillaria agallocha)

ಪಂಪನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳು: ಅಗರು, ಕಾಳಾಗರು, ಕೃಷ್ಣಾಗರು

ಆಕರ: ಎ.ಎ. IV ೨೨ : IV ೧೦೮ ಗ; VII ೭೮

ಅಪು: II ೩೨; V ೨೨; V ೨೫ : XI ೧೨೯ ಗ; XVI ೫೨

ಸುಗಂಧ ಧೂಪಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಸ್ಯವನ್ನ ದ್ರವ್ಯ ಇದು. ತೆರೂರಾದ ಕೊಚಿನ್-ಚೈನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯದು. ಆದರೆ ಕಾವ್ಯಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಿಯನಾದ ಪಂಪ ಮರವನ್ನು ಮಲಯ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದಾನೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೬-೮ನೇ ಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಈ ಸಸ್ಯ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಪಕ್ಷಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪರಿಚಿತವಾಗಿದೆ.

ಇದೇ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಅರಬ್ಬೀಯರೂ ಪರ್ಷಿಯನ್ನರೂ ಅಯಿಲಾಗಿ, ಅಯಿಲಾರ್ತಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅಗರು ಇದೇ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾತೃಕೆಗಳಿಂದಲೇ ಲಾತೀನದಲ್ಲಿ ಅಗಲೊಚ ಎಂದು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಅಕ್ಕಿರೇರಿಯ ಅಗಲೂಟ ೨೦-೪೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರ ಬೆಳೆಯುವ ಮರ. ರೆಂಬೆ ಕೊಂಬೆಗಳು ಮುರಿ
ದಾಗ ಸಂಭವಿಸುವ ಗಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಬೂಪು ಹೊಕ್ಕು ಪೈಟರ್ ಬಿಡುತ್ತದೆ; ಕಾಂಡದ
ಗರ್ಭದನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ರೋಗಗ್ರಸ್ತವಾದ ಮೊಗರಿಯಿಂದ ರಾಳದಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವ ಸ್ತವ
ಸುರಿಯುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಅಗರು.

ಮರದಿಂದ ಹೊಸತಾಗಿ ಶೇಖರಿಸಿದ ರಾಳ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣಕ್ಕಿರುತ್ತದೆ. -ಕಾಳಾಗರು, ಕೃಷ್ಣಾಗರು.
ಮಾರಾಟಕ್ಕಿಡುವ ಮುನ್ನ ರಾಳವನ್ನು ಶುದ್ಧಮಾಡಿ ಇತರ ಬೆರಕೆ ವಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಿಶ್ರಮಾಡುತ್ತಾರೆ;
ಈ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅಗರು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಶ್ಲೇಷಾಗರು.

ಕುರವಕ (Ixora ? arborea)

ಆಕರ: ಅ.ಪು. XI ೧೨೦ ಗ

ದೋಹದ ಪ್ರಕರಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುರವಕವನ್ನು ಉದಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಪಂಪ.
"ಉನ್ನತಕುಚಿತಪಾಘಾತ" ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಮರ ಹೂಗೊಳ್ಳುವುದು ಕವಿಸಮಯವನ್ನು
ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಕರ್ಣಾಟಕದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ೧೫-೨೫ ಅಡಿ ಎತ್ತರ;
ಕಾಂಡದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರೆಂಬೆಕೊಂಬೆಗಳು; ಬಿಳಿ ಇಲ್ಲವೆ ಕೆಂಪು ಮಿಶ್ರವಾದ ಹೂಗುತ್ತಿಗಳು ಟೊಂಗೆಯ
ತುದಿಯಿಂದ ಬಿರಿಯುತ್ತವೆ; ದೂರಕ್ಕೆ ಬೆಂಡುಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ವಾಸನೆ ದೂರದಿಂದ ಹಿತ ಹತ್ತಿರ
ದಿಂದ ಮಾದಕೀಯ, ಮೆಣ್ಣು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ ಮರ ಕುರವ, ಗುರುವ, ಗೊರವಿ ಎಂಬ ರೂಪಭೇದಗಳಿಂದಲೂ ಪರಿಚಿತ
ವಾಗಿದೆ; ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಕುರಾ, ಕುರಕ್ಕು ಎಂದು ಮಾಪಾಟುಹೊಂದಿದೆ. ಕಾಂಡೀಪುರದ ಬಳಿ ತಿರುಪರಾತ್ತಿ
ಕುಸ್ತಮ್ ಎಂಬೊಂದು ಜೈನಗ್ರಾಮವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ವರ್ಧಮಾನಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ
ಕುರವಕ ಮರವೊಂದು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಬೂದದ ಸುತ್ತ ಕಲ್ಲು ಚಪ್ಪಡಿಯ ಕಟ್ಟೆಯಿದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ
ಕೊರೆದಿರುವ ಶಾಸನವೊಂದು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦ನೇ ಶತಮಾನದ್ದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ) "ಇತ್ಯುರಾ ತನ್ನ ಕವಿಱ್
ಕುಸ್ತಾದು ಉಯಿಱ್ತಾದು" ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಅದರಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಸವಣಮುನಿಗಳು ದೇಹತ್ಯಾಗ
ಮಾಡಿದರು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ, "ಈ ಕುರವಕ ತನ್ನ ಆಳತೆಯಲ್ಲಿ ಕುಗ್ಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ,
ವಿರುವುದೂ ಇಲ್ಲ". ಆಗಲೇ ಹಾಗಿದ್ದ ಮರ ಈಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ! ಸುಮಾರು ೨೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರ,
ಕಾಂಡ ಕೊಂಬೆ ರೆಂಬೆಗಳೆಲ್ಲ ಗುಟ್ಟು ಗುರುಕು ಪೈಟರೆಗಳಿಂದ ನಿದಿದವಾಗಿದೆ; ರೆಂಬೆಕೊಂಬೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ
ಯೂ ಕಡಮೆ. ಹೊರವೋಟಕ್ಕೆ ಪುರಾತನವಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಕುಂಬಳ

ಆಕರ: ಎ.ವಿ. XI ೪೮

ನಮ್ಮ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಿಗುಂಬಳ ಬೂದುಗುಂಬಳಗಳೆರಡೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ
ಯುತ್ತಿದ್ದ ಗಿಡಗಳಲ್ಲ. ಸಿಗುಂಬಳ ರೂಪ; ಶತಮಾನದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಮೂಲಕ ಅಮೆರಿಕ
ದಿಂದ ಆಮದಾದದ್ದು. ಬೂದುಗುಂಬಳ ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಚೈನಾದೇಶದಿಂದ ಬಂದದ್ದು. ಪಂಪನ
ಕುಂಬಳ ಇದೇ ಆಗಿದ್ದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿರಬೇಕು.

ಕುಂಬ = ಕುಂಭಾಕಾರದ, ಪಳ = ಹಣ್ಣು, ಕುಂಬಪಳ = ಕುಂಬಳ, ಎಂಬ ವೈತ್ಯಕ್ತಿ ಸಾಧು
ವಾದರೆ ಪಂಪನ ಕಾಲದ ಕುಂಬಳ ಈಗ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸೋರೆಕಾಯಿ ಆಗಬಹುದು. ಈ ಗಿಡ
ಭಾರತದ್ದೇ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಪರಿಚಿತವಾದದ್ದೇ. ಸೋರೆಕಾಯಿಯೂ ಹೊರಕ್ಕೆ
ಅರೋಗ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದಾದರೂ ಕೆಲವು ಸಲ ಬಳಗೆ ಕೊಳೆತಿರಬಹುದು.

ಗೋಧೂಮ

500: D. 2. XV 2. 18

[illegible]

(ಚಂದನ) ಕ್ರೀಗಂಧ (Santalum album)

$$\frac{\partial}{\partial t} \left(\rho \frac{d^2 u}{dt^2} \right) = \rho \frac{d^2 u}{dt^2} + \rho \frac{du}{dt} \frac{d}{dt} \left(\frac{d^2 u}{dt^2} \right)$$

53. $\text{IV } 2, \text{IV } 22, \text{IV } 57, \text{IV } 6, \text{V } 5, \text{V } 11, \text{V } 12,$

VXIII: V XL : XIII 3 R

உரு. XVI ௨௭.

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

1. IV 20 IV 21
 2. IV 22 IV 23
 3. IV 24 IV 25
 4. IV 26 IV 27
 5. IV 28 IV 29
 6. IV 30 IV 31
 7. IV 32 IV 33
 8. IV 34 IV 35
 9. IV 36 IV 37
 10. IV 38 IV 39
 11. IV 40 IV 41
 12. IV 42 IV 43
 13. IV 44 IV 45
 14. IV 46 IV 47
 15. IV 48 IV 49
 16. IV 50 IV 51
 17. IV 52 IV 53
 18. IV 54 IV 55
 19. IV 56 IV 57
 20. IV 58 IV 59
 21. IV 60 IV 61
 22. IV 62 IV 63
 23. IV 64 IV 65
 24. IV 66 IV 67
 25. IV 68 IV 69
 26. IV 70 IV 71
 27. IV 72 IV 73
 28. IV 74 IV 75
 29. IV 76 IV 77
 30. IV 78 IV 79
 31. IV 80 IV 81
 32. IV 82 IV 83
 33. IV 84 IV 85
 34. IV 86 IV 87
 35. IV 88 IV 89
 36. IV 90 IV 91
 37. IV 92 IV 93
 38. IV 94 IV 95
 39. IV 96 IV 97
 40. IV 98 IV 99
 41. IV 100 IV 101
 42. IV 102 IV 103
 43. IV 104 IV 105
 44. IV 106 IV 107
 45. IV 108 IV 109
 46. IV 110 IV 111
 47. IV 112 IV 113
 48. IV 114 IV 115
 49. IV 116 IV 117
 50. IV 118 IV 119
 51. IV 120 IV 121
 52. IV 122 IV 123
 53. IV 124 IV 125
 54. IV 126 IV 127
 55. IV 128 IV 129
 56. IV 130 IV 131
 57. IV 132 IV 133
 58. IV 134 IV 135
 59. IV 136 IV 137
 60. IV 138 IV 139
 61. IV 140 IV 141
 62. IV 142 IV 143
 63. IV 144 IV 145
 64. IV 146 IV 147
 65. IV 148 IV 149
 66. IV 150 IV 151
 67. IV 152 IV 153
 68. IV 154 IV 155
 69. IV 156 IV 157
 70. IV 158 IV 159
 71. IV 160 IV 161
 72. IV 162 IV 163
 73. IV 164 IV 165
 74. IV 166 IV 167
 75. IV 168 IV 169
 76. IV 170 IV 171
 77. IV 172 IV 173
 78. IV 174 IV 175
 79. IV 176 IV 177
 80. IV 178 IV 179
 81. IV 180 IV 181
 82. IV 182 IV 183
 83. IV 184 IV 185
 84. IV 186 IV 187
 85. IV 188 IV 189
 86. IV 190 IV 191
 87. IV 192 IV 193
 88. IV 194 IV 195
 89. IV 196 IV 197
 90. IV 198 IV 199
 91. IV 200 IV 201
 92. IV 202 IV 203
 93. IV 204 IV 205
 94. IV 206 IV 207
 95. IV 208 IV 209
 96. IV 210 IV 211
 97. IV 212 IV 213
 98. IV 214 IV 215
 99. IV 216 IV 217
 100. IV 218 IV 219
 101. IV 220 IV 221
 102. IV 222 IV 223
 103. IV 224 IV 225
 104. IV 226 IV 227
 105. IV 228 IV 229
 106. IV 230 IV 231
 107. IV 232 IV 233
 108. IV 234 IV 235
 109. IV 236 IV 237
 110. IV 238 IV 239
 111. IV 240 IV 241
 112. IV 242 IV 243
 113. IV 244 IV 245
 114. IV 246 IV 247
 115. IV 248 IV 249
 116. IV 250 IV 251
 117. IV 252 IV 253
 118. IV 254 IV 255
 119. IV 256 IV 257
 120. IV 258 IV 259
 121. IV 260 IV 261
 122. IV 262 IV 263
 123. IV 264 IV 265
 124. IV 266 IV 267
 125. IV 268 IV 269
 126. IV 270 IV 271
 127. IV 272 IV 273
 128. IV 274 IV 275
 129. IV 276 IV 277
 130. IV 278 IV 279
 131. IV 280 IV 281
 132. IV 282 IV 283
 133. IV 284 IV 285
 134. IV 286 IV 287
 135. IV 288 IV 289
 136. IV 290 IV 291
 137. IV 292 IV 293
 138. IV 294 IV 295
 139. IV 296 IV 297
 140. IV 298 IV 299
 141. IV 300 IV 301
 142. IV 302 IV 303
 143. IV 304 IV 305
 144. IV 306 IV 307
 145. IV 308 IV 309
 146. IV 310 IV 311
 147. IV 312 IV 313
 148. IV 314 IV 315
 149. IV 316 IV 317
 150. IV 318 IV 319
 151. IV 320 IV 321
 152. IV 322 IV 323
 153. IV 324 IV 325
 154. IV 326 IV 327
 155. IV 328 IV 329
 156. IV 330 IV 331
 157. IV 332 IV 333
 158. IV 334 IV 335
 159. IV 336 IV 337
 160. IV 338 IV 339
 161. IV 340 IV 341
 162. IV 342 IV 343
 163. IV 344 IV 345
 164. IV 346 IV 347
 165. IV 348 IV 349
 166. IV 350 IV 351
 167. IV 352 IV 353
 168. IV 354 IV 355
 169. IV 356 IV 357
 170. IV 358 IV 359
 171. IV 360 IV 361
 172. IV 362 IV 363
 173. IV 364 IV 365
 174. IV 366 IV 367
 175. IV 368 IV 369
 176. IV 370 IV 371
 177. IV 372 IV 373
 178. IV 374 IV 375
 179. IV 376 IV 377
 180. IV 378 IV 379
 181. IV 380 IV 381
 182. IV 382 IV 383
 183. IV 384 IV 385
 184. IV 386 IV 387
 185. IV 388 IV 389
 186. IV 390 IV 391
 187. IV 392 IV 393
 188. IV 394 IV 395
 189. IV 396 IV 397
 190. IV 398 IV 399
 191. IV 400 IV 401
 192. IV 402 IV 403
 193. IV 404 IV 405
 194. IV 406 IV 407
 195. IV 408 IV 409
 196. IV 410 IV 411
 197. IV 412 IV 413
 198. IV 414 IV 415
 199. IV 416 IV 417
 200. IV 418 IV 419
 201. IV 420 IV 421
 202. IV 422 IV 423
 203. IV 424 IV 425
 204. IV 426 IV 427
 205. IV 428 IV 429
 206. IV 430 IV 431
 207. IV 432 IV 433
 208. IV 434 IV 435
 209. IV 436 IV 437
 210. IV 438 IV 439
 211. IV 440 IV 441
 212. IV 442 IV 443
 213. IV 444 IV 445
 214. IV 446 IV 447
 215. IV 448 IV 449
 216. IV 450 IV 451
 217. IV 452 IV 453
 218. IV 454 IV 455
 219. IV 456 IV 457
 220. IV 458 IV 459
 221. IV 460 IV 461
 222. IV 462 IV 463
 223. IV 464 IV 465
 224. IV 466 IV 467
 225. IV 468 IV 469
 226.

[illegible][illegible]

ಇದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಬೇರು, ಬೇರೂರನ್ನು ಹೆಸರಿಡುತ್ತಾ ಅದೇ ಬೇರು
 ಪೆಂಟ (= ಕೆಂಪುಮರ, ಮರ, ರತ್ನಮರ) ಕೆಂಪುಮರವು ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆ ಮಾತನಾಡು
 ವಷ್ಟು ಭಾರತದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಕೆಂಪುಮರ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಹೆಸರಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.
 ಮೊದಮೊದಲು ಕೆಂಪು ಕೆಂಪಾಗಿ ರತ್ನಮರವೆಂಬ ಹೆಸರು **Pterocarpus santalinus**)
 ಬಳಕೆಗೆ ಬಂತು. ಈಗಿನ ತರಬತಿ ಗೊರವೆಗಳಿಗೆ ಈ ಮರದ ಮರದ ಪರಕೆ ಮರವು ಕೂಡ
 ಕಡೆಗೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರು ಕೆಂಪುಮರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಮೂಲಕ ವೆ ಕೆಂಪುಮರವೆಂಬ

ತಾವರ ಹೂವಿನಿಂದ ಅನುವಾದ ಸರಿಗೆ ಕುಳಿ ಗಳಾದವೂ ಕಟಿಸೂತ್ತದಿಂದಲೂ ಅನುವಾದ ಗೊತ್ತಿದ್ದರಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರ (ಎ.ಎ. V ೫ ಗ; V ೧೬) ತಾವರವು ಸಾಯುವ ಮುನ್ನ ಮಾದಿ ಬುಡಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಾಗಿ ತಾವರದ ಬೀಜವನ್ನು (ಕ್ರಿಯಾಪ್ರಾಪ್ತಿ) ಅವನ ಬಾಯಮಾಡಗಳು ಯಾವ ಪಾಡಗಳಾದ ಮತ (ಎ.ಎ. II ೧೯ ಗ) ತಾವರ ಕಾಂಡವನ್ನು ಸೀಳಿದ ಮಗಿ ಭೂಮನು ಧಾತ್ಯನನ್ನು ಕಳೆದನು (ಎ.ಎ. III ೧೦) ತಾವರವೆಂಬವನ ನಾರಿನಿಂದ ತೋರವ ಶ್ರೀಮ ಬಿರಿವುಗಳನ್ನು ಸರಿಗೊಂಡು ಪೋಣಿಸಿದರು (ಎ.ಎ. V ೫ ಗ)

ಬಿರಿವ ತಾವರವನ್ನು ಹೆರೆಯಾದ ಮುಖಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸುಪ್ತವಾಯುವನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ (ಎ.ಎ. ಕುಲಕೃಷ್ಣ, ಎ.ಎ. II ೬೫, ಮುಖಾಂತರವು, ಎ.ಎ. IV ೧೦೭, ಅನುವಾದಕ್ಕೆ ಎ.ಎ. IV ೭೭ ಇತ್ಯಾದಿ, ಕಮಲವು ಸೂವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಗಿ ಅರಿತೊಂಡಂತೆ ಅನುವಾದವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಗೂ ಬೆರಳಿಗೂ ಹೊಂದಿಕೆ ತಂದವರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕನಸುಮೆದ್ದೆ

ತಾಳ

ಪಂಪನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಪದಗಳಾದ ತಾಳ, ತಾಳೆ

ಆಕರ: ಎ.ಎ. V ೫೨ V ೧೬

ಅ.ಪು. XI ೬೦

ಪಂಪನು ತಾಳ ತಾಳೆ ಪದಗಳನ್ನು ಇತರ ಸುಗಂಧದ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂವಿನ್ಯ ಇರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ತಾಳ ಪದವು ತಾಳೆ (ತಾವ ತಾಳೆ) ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದೆಂದೂ ತಾಳೆ (ಕೊಡಿಗೆ) ಇರ ಒಂದುದೊಂದು ಸುತಯ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ (ಕೇತಕಿ ನೋಡಿ).

ತಾಂಬೂಲ, ಎಲೆ, ಅಡಕೆ

ಪಂಪನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಪದಗಳಾದ 1 ತಾಂಬೂಲ ತಾಂಬೂಲ, ತಾಂಬೂಲ 2 ಎಲೆ, ಎಲೆವಳ್ಳಿ, ನಾಗ, ನಾಗಜಾಲ (Piper betel) 3 ಅಡಕೆ ಕೊಂಬ ಪೂಗ (Areca catechu)

ಆಕರ: 1. ತಾಂಬೂಲ

ಎ.ಎ. III ೧೦ ಗ; IV ೬೬; IV ೯೬; IV ೧೦೭

ಅ.ಪು. XI ೬೬ ಗ; III ೧೦ ಗ

2. ಎಲೆ:

ಎ.ಎ. IV ೧೭; IV ೨೨

ಅ.ಪು. I ೬೬; XI ೬೦; XIII ೧೦

3. ಅಡಕೆ

ಎ.ಎ. II ೬೯ ಗ; II ೯೬; III ೫೫

ಅ.ಪು. I ೬೬; XIII ೧೦

ಪಂಪನಿಗೆ ಹಿರಿಯರಾದ ಮಹಾಕವಿಗಳು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪದಗಳೂ ಒಂದು (ಎ.ಎ. IV ೧೦) ಕಟ್ಟಿಗೂ ಬಿಟ್ಟು ಎಲೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರ (ಎ.ಎ. I ೬೬) ಇತರ ಪದಗಳೂ (ಕೊಂಬ) ಮಾತ್ರ ನಾಗಜಾಲ ಮಾತ್ರವೇ (ಎ.ಎ. IV ೧೭) ತಾಂಬೂಲವೆಂದೇ ಅಗಿಯುವ ಪದಗಳೂ ೩ ಪದಗಳೂ ಬಳಸುವುದು ಹೊಂದಿಕೆ ಬೆತ್ತರವು ಹುಟ್ಟುಗೂಡು ಪಾಡೆ (= ಸ್ವ) ಮಹಾಕವಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪಂಪನಿಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಾವಕ ವ್ಯಾಸ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪದಗಳಾದ ಎಲೆಗೆ

ಅಂತೆಯೇ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಾಗಲೂ, ರೂಪಾಂತರವು ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಮದುವೆಯಾದಾಗಲೂ, ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಸತ್ಯವು ಸತ್ಯವು.

[illegible][illegible]

अलु (Allium sativum)

કચ્છર: વિ.વિ. XIII ૨૦ ૪

ಕೆಲವರಿಗೆ ಮೆ. ಸ್ಕೆ.ನು ಮಾಸಿಕವಾಗಿ ದತ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವಿಭಿನ್ನವಾದ ಉಪವಿಧಿಗಳಿಗೂ ಮಿತಿಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದಲೂ ನಷ್ಟವಾಗುವಂಥ ಕಾರ್ಯವಿಧಿಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬೆಕ್ಕುಳ್ಳವರು ಮಾಸಿಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತಿ ಕಳುವು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುವಂತೆ ಆದಾಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ
ಮಾಡಿದಿರಬೇಕು.

ಈ ಕೂಡಿಕೆಗೆ ಬೆಳ್ಳಿ ಕ್ಕೆ ಸು. ಹೇಳಾರು ಮುಂತಾದ ಬಾಹ್ಯ ಸ್ವರೂಪವು ಇದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಸು. ಸು. ೧ ಮೈಲಿಗಿಂತ ಈ ಹಿಂದೆ ರೂಪುಪರಿವರ್ತನಾಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಒಳಗಡೆ ಸಿಂಹದ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ಬಾಹ್ಯವಾಗಿ ದೇ. ಕೆ. ಮೇಲ್ಮೈ, ಬೇರೂರಿ ನೋಡುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸು. ೧ ಮೈಲಿಗಿಂತ ಈ ಹಿಂದೆ ರೂಪುಪರಿವರ್ತನಾಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಒಳಗಡೆ ಸಿಂಹದ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

[illegible]

ଝର (Betula sp)

ಆಕರ: ವಿ.ವಿ. V ಸಿ, V ಲಾ

[illegible]

1. பெரிய கிணறு - கிணறுக்குள் சென்று
 2. பெரிய கிணறு - கிணறுக்குள் சென்று
 3. பெரிய கிணறு - கிணறுக்குள் சென்று
 4. பெரிய கிணறு - கிணறுக்குள் சென்று
 5. பெரிய கிணறு - கிணறுக்குள் சென்று
 6. பெரிய கிணறு - கிணறுக்குள் சென்று
 7. பெரிய கிணறு - கிணறுக்குள் சென்று
 8. பெரிய கிணறு - கிணறுக்குள் சென்று
 9. பெரிய கிணறு - கிணறுக்குள் சென்று
 10. பெரிய கிணறு - கிணறுக்குள் சென்று

ಕಮಲವೆಂಬುದೇ ಎಂದರೆ ಜೊತೆಜೊತೆ ನೋಡಿದರೆ ಜೊತೆ ಜೊತೆ ಇರುವುದು ಎಂಬುದು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯಲಾಗದು

ಜೊತೆಯ ಜೊತೆಯಾದ ಮೇಲೂ ಜೊತೆ ಕೆಲವು ಮೇಲೂ ಕೆಲವು ಮೇಲೂ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಭಾರತಾದ್ಯಂತ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿ ಮತ್ತು ಪರಮಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬುಲೆನಿಗೊಂಡಿದೆ. ಸಿರಿವಳ್ಳಿ ದೇವತೆಯ ಜೊತೆಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಅತಿ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದ ಸ್ವಾಮಿ ಕುಟುಂಬವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಕಾರಣವೆಂಬ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶಾಲ್ಮಲಿ (Bombax malabaricum)

ಆಕರ: ಆವೃ II ೨೬; V ೮೫ ಗ

ವೇವಾಳವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಾಗಿದ್ದು ಮರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದು ಮರವಾಗಿ ಬೂರುಗಿ ಮರದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದ್ದು ರಥ ಬೇಕೆತ್ತು.

ಅಲ್ಲಿಂದಿರುವಿಗೆ ಸುಕ್ಕು ತರವುಳ್ಳದ್ದು ಮೇಕೆಕು ಮರದ ಮೇಲೆ ಗಾಳಿ ಮರವು ಕೆಂಪು ಮೂಗು ಕವಿಗಳನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿತು. ಮರ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವಾಮಿ ಮರವು.

ಮರಗಟ್ಟಿರುವಂತೆ ಸುಕ್ಕುಂ ಮೊದಲೆಳೆದವರು ಸುಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನ ಮರ
ತರಬು ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟು ಕೆತ್ತಿದರೆ ಬೇದ ಮಹಾರಾಜಿಗಳ ತರಬು
ಬೀದಿ ಕೆತ್ತಿದವರು ಸರ್ವತೋಮುಖ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ
ತರಬು ಮೇಲೆ ಮರ ಸುಕ್ಕು ಮರದ ಮಹಾರಾಜಿಗಳ ಕೆತ್ತಿದವರು
(ಕರ್ಣಾಟಕ ಕಾದಂಬರಿ)

ಜೊತೆಯಾಗಿ - ಶ್ಲೋಕ ಮೂಲಕ ಇದು ತಮ್ಮ ಸಂಘ ಕವಿಗಳು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಮರವು ಅದು
ಮರವು ಸುಕ್ಕು ಕೆತ್ತಿದವರು ಮರವು ಮರವು ಮರವು (ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಮರವು
ಹೊನ್ನು' ಪ್ರಸ್ತುತವನ್ನು ನೋಡಿ).

ಫಾಲ್ಗುಣವು ಬೇ ಬಿಟ್ಟು ಮರ ಸುಕ್ಕು ಕೆತ್ತಿದವರು ಬೇ ಕೆತ್ತಿದವರು
ಹೂ ರೆಂಬೆ ಕೊಂಬೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಂಪು ಮೂಗು ಬಿಟ್ಟು ಮರವು ಕೆಂಪು ಮರವು
ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೂ ಬಿಟ್ಟು ಮರವು ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವವರು ತರಬು ಕೆತ್ತಿದವರು
ಸಗ್ಗತೆಯನ್ನು ಮುಸುಕುತ್ತದೆ.

ಬೂರುಗಿ ಮರವು ಬಿಟ್ಟು ಕೆತ್ತಿದವರು ಮರವು ಕೆತ್ತಿದವರು ಮರವು ಕೆತ್ತಿದವರು
ಮರವು ಬಿಟ್ಟು ಕೆತ್ತಿದವರು ಮರವು ಕೆತ್ತಿದವರು ತರಬು ಕೆತ್ತಿದವರು
ಬೇ ಬಿಟ್ಟು ಮರವು ಮರವು ಕೆತ್ತಿದವರು ಮರವು ಕೆತ್ತಿದವರು

ಶಾಳಿ (Oryza sativa)

ಮಾತನ ಬಿಟ್ಟು ಕೆತ್ತಿದವರು ಮರವು ಕೆತ್ತಿದವರು

ಆಕರ: ಮ. I ೫೬; I ೫೬; I ೬೦; III ೨೨; VII ೬೦

ಆ.ಪು. I ೬೦; I ೬೦; XV ೬೦

ಮಾತನ ಕೆತ್ತಿದವರು ಕೆತ್ತಿದವರು ಕೆತ್ತಿದವರು ಕೆತ್ತಿದವರು ಕೆತ್ತಿದವರು
ಕೆತ್ತಿದವರು ಕೆತ್ತಿದವರು ಕೆತ್ತಿದವರು ಕೆತ್ತಿದವರು ಕೆತ್ತಿದವರು
ಕೆತ್ತಿದವರು ಕೆತ್ತಿದವರು ಕೆತ್ತಿದವರು ಕೆತ್ತಿದವರು ಕೆತ್ತಿದವರು

ಸರಳ ಪದವನ್ನು ನಾಮಪದವಾಗಿ ಗಣಿಸಬೇಕೇ ಅಥವಾ ತಮಾಳದ ಗುಣವಾಚಕವಾಗಿ ಗಣಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂದೇಹ ಇದ್ದೇ ಇದೆ ಗುಣವಾಚಕವಾದರೆ 'ನೆಟ್ಟಿಗೆ ಬೆಳೆಯುವ ತಮಾಳ' ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಮೇಳೆ ಪಾಮಪದವನ್ನಾಗಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸಿದರೆ ಅದು ಕೇಗ ಎಂದು ಅರ್ಥವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳು ಸಾಲುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಿರಿಸ (Albizia lebbek)

ಆಕರ: ಅ.ಪ್ರ. XI ೧೦೨

ಸಿರಿಸವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಿರೀಷದ ತದ್ಭವವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಸದ ಬಾಸಿಗೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಪಂಪ, ಹೂಗಳಿಂದ ಆಧರಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಧರಿಸುವುದು ಪಂಪನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣ ಬಳಕೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಿರಿಸಮರ ಅನುಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಾಗೆ (ಕನ್ನಡ), ವಾಗ್ಗೆ (ತಮಿಳು) ಎಂದು ಪರಿಚಿತವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ 'ವಾಗ್ಗೆ ಕೂಟ್ಟುದಲ್' ಎಂಬೊಂದು ಪದ್ಧತಿಯಿತ್ತು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದ ವೀರನ ತಲೆಗೆ ಬಾಗೆ ಹೂವಿನ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿ ಮುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಯುದ್ಧಪ್ರಕರಾದಲ್ಲಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಲಂಕಾರಪ್ರಿಯತೆಯಿಂದ ಸಿರಿಸದ ಬಾಸಿಗೆವನ್ನು ತೊಡುವ ಬಳಕೆ ಪಂಪನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು.

ಬಾಗೆ ಮರ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಮೈದಾನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಹೂ ಸಣ್ಣ, ಮಾಳು ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣ. ತುಮೂದಿಗಾಗಲಿ ಹೂಗುತ್ತಿಗಾಗಲಿ ಅಕರ್ಷಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಮರವು ಸಾಧಾರಣ ರಬಿದಿನ ಬೆಂಬಿನೆಯನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತದೆ: ಬಾಗಿಲು, ಕದ, ಆವೃದ್ಧ ಹಲಗೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಲ್ಲಕಿ (Feronia elephantum)

ಆಕರ: ವಿ.ವಿ. I ೧೫೫

ಇದು ಬೇಲದ ಮರ. ಅನೇಕವೇದದೂ ಕೆಲವೆಡೆ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆ. ಅನೇಗೆ ಬೇಲದ ಹಣ್ಣು ಪ್ರಿಯವಾದ ತಿನ್ನು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಚಿಪ್ಪನ್ನು ಒಡೆಯುವದೇ ಅನೇಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ಸುಂಗುವುದೆಂದೂ, ತಿರುಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡು ಚಿಪ್ಪನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಲದ್ದಿಯ ಮೂಲಕ ಹೊರಗಾಗಿಸುವುದೆಂದೂ ದುಕತೆಯಿದೆ. ಒಡೆಯುವ ಹಣ್ಣನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದೇನೋ ನಿಜವೇ. ಆದರೆ ಹೆಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಅವನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಅಗೆದು ಸುಂಗುತ್ತದೆ.

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮೈದಾನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಸಮುದ್ರಮಟ್ಟದಿಂದ ೩೦೦೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರ ಉಳ್ಳ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಬೇಲ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ತಿರುಳು ಅಡುಗೆಮನೆಯಲ್ಲೂ ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶಾಲ (Shorea robusta)

ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಮರಗಳಾದ ಮರಗಳೂ: ಶಾಲ, ಸಾಲ, ಸಾಳ.

ಆಕರ: ವಿ.ವಿ. I ೬೮; VII ೭೬; VIII ೪೫ ಗ.

ಅ.ಪ್ರ. XI ೯೫ ಗ.

ಛೇಪ್ಪನು ಸಾಲವೃಕ್ಷದಂತೆ ಪ್ರಾಂಶು (ಎತ್ತರ)ವಾಗಿದ್ದ (ವಿ.ವಿ. I ೬೮). ಬರೂರಿನಿಂದ ಕಡೆದ ಸಾಲವೃಕ್ಷದಂತೆ ನೆರಳಾಯರಾಗಿದ್ದರು. ಕೃತಾಂತನಂದನನ ಸಾಲ್ವ ತಮ್ಮಂದಿರು (ವಿ.ವಿ. VIII ೪೫ ಗ). ಎತ್ತರವಾಗಿ ಫಣವಾಗಿ ಆಚಾನುಬಾಹುವಾಗಿ ಬೆಳೆದುನಂತ ಸಾಲಕರು ಮನವಿಗೆ ಮಹಾ ಪುರುಷ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನೆನಪು ತಂದಿತು.

ವಿ.ವಿ. VII ೬೬ನೆ ಪದ್ಯದ "ಸಾಳ ತಮಾಳ ಕಾಣನ....." ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಳವದಕ್ಕೆ 'ದೀಪಿಕೆ'ಯು ಕೆಲಗೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಇತ್ತಿದೆ. ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಈ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಇಕಾರವನ್ನು ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸವನ್ನಾಗಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಲ (ಕಾಲ) ಸಾಳವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಪದಲಾರಿತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ "ವಿವಿಧತಾಳ ಮಾಲಾ ವಿವಾಸ ಸಾಳಕಾನನೆಯರ್ ಸಾಳಕಾನನಗಳುಮಂ" ಎಂಬ ಪದವ್ಯಂಜವಲ್ಲೂ (ಅ.ಪ್ರ. XI ೯೫ ಗ) ಇಕಾರ ವ್ಯಯೋಗ ನಡೆದಿದೆ.

ಪಂಪನಿಗೆ ಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಬೆಂಗೆಮು ಪುರೋಹದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಮರ ಸಾಲ. (ಅದಾಗಿ ಪ್ರಿಯವಾದ ಒಸವಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮರ ಬೆಳೆಯದು). ಉತ್ತಮವಾದ ಚೆಲಿಗೆ ಯನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಆರಗುಮಳುಪಿನ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿನ ಆಶ್ರಯಕೊಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಬೌದ್ಧರಿಗೆ ನವಿತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಮರ ಇದು. ಬುದ್ಧನು ದೇಹತ್ಯಾಗಿ ಮಾಡುವಾಗ ಹೂಮಳಿಗೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಲಮರದ ಕೆಲಗೆ ಶ್ವಕಾಂತನಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡನಂತೆ.

ಸಿಂಧುರ

ಅಕರ: ವಿ.ವಿ. V ೩೦

ಅ.ಪ್ರ. XI ೯೦ : XI ೧೩೨

ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಭಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಕುಂಕುಮ ಎಂಬ ಮರ ಇದೇ ಇರಬಹುದೆ? ಕಾಯಿನ ಹೊರಮೈಯೆಲ್ಲ ಕೆಂಪು ವೃದ್ಧಿಯಾದ ಭೂಕಂಠವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಂಪ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಈ ಮರ ವಸಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೂತೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಇದರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಮೆಲ್ಲೋನಿಸ್ ಫಿಲಿಪೈನ್ಸ್ (Malloetus philippineusis) ಎಂಬಿಬ್ಬರಿಗೊಳಿಸುವುದು.

ಸಂಪಗೆ (Michelia champaca)

ಪಂಪನು ಅಪರಂಜಿಗಿರುವ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳು: ಸಂಪಗೆ, ಚಂಪಕ.

ಅಕರ: ವಿ.ವಿ. I ೧೪೩ ಗ : IV ೨೮ : IV ೬೬ : V ೩೦ : V ೩೫ : XII ೮೭

ಅ.ಪ್ರ. XI ೯೫ ಗ : XI ೧೦೯ : XI ೧೧೮ : XI ೧೧೯ : XI ೧೨೦ : XIII ೧೦

(ಪ್ರ.ಕ. ಸಂಪುಟ ೫೪, ಪುಟ ೧೮ ನೋಡಿ)

ಒಸವಾಸಿಯ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲೂ ನಂದನವನಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮರ ಸಂಪಗೆ (ವಿ.ವಿ. IV ೨೮). ಸಂಪಗೆ ಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಬೋಲಿ ವಿವಿಧೀಗಿಗಳ್ವರೂ ಮನಸೋತರು. (ವಿ.ವಿ. V ೩೫). ಅರಳಿದ ಸಂಪಗೆ ಹೂವಿನ ಪರಿಮಳ (ಮುಳ್ಳಿಗೆಯದರೊಪ್ಪೆ ಕಲಿತು?) ವಸಂತಮಾಸವನ್ನು ಅತಿಶಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು (ವಿ.ವಿ. V). ಅರ್ಜುನಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಕುಂತಿಯ ರೇವ ಕಾಂತಿ ಅರಳಿದ ಸಂಪಗೆಹೂವಿನ ಒಬ್ಬಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿತು. (ವಿ.ವಿ. I ೧೪೩ ಗ). ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಕಂಡ ಸುಭದ್ರೆಯು ದೇಹಕಾಂತಿ ಕಾಮಮೋದನೆಯಿಂದ ಕಳಿತ ಸಂಪಗೆಯಂತೆ ಬಿಳಿಚೆಹೋಯಿತು. (ವಿ.ವಿ. IV ೬೬).

ನಮಗಾಗುವಂತೆಯೇ ಮಂಜೂ ಸಂಪಗೆಹೂವಿನ ಪರಿಮಳ ತೀಕ್ಷ್ಣ: "ಗಟ್ಟನೆ ಕೊಳೆ ಕಡು ಗಂಪು" ಮಂಜೆಯು ಕೂಡ ಎಲ್ಲಿ ವಾಸನೆ ಮೆಚಿತಾಗಿ ಬಡುವುದೋ ಎಂಬ ಅನುಕೀರ್ಣದ ಮೂರ ನಿಂತಿತಂತೆ (ಅ.ಪ್ರ. XI ೧೧೯). ಹೀಗಾಗಿ "ಮಂಜೂಳಿಗೊಂಡ ಸಂಪಗೆ" ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ, ಪಂಪ (ಅ.ಪ್ರ. XI ೧೦೯) ಇದೇ ಭಾವವನ್ನೇ ಯುದ್ಧ ಮೊಹುವವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಶತ್ರುವು (ಸಂಪಗೆ) ಶಿಲೀಮುಖಿ (ಮಂಜು)ವೆಂಬ ಪಾಣಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಎದುರಿಸಲಾರದೆ ಮೂರವಾಗಿ ನಿಂತ (ಓಮ್ಮೆಟ್ಟಿದ) ಮಿಡು ಒಪ್ಪವಿಟ್ಟಿರುವುದಲ್ಲದೆ? (ವಿ.ವಿ. XII ೮೭).

ವೃಕ್ಷರೋಹದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಂಪಿಗೆಗೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಮೃದುಮಳವಿಧಿ ಮೀಸಲಾಗಿದೆ. ತೀಕ್ಷ್ಣತರವಾದ ಪರಿಮಳವನ್ನು ಸೂಸುವ ಈ ಹೂವಿಗೆ ಮೃದುಮಳ ನಗು ಎಲ್ಲಿಯ ಸಾಟಿ ಎನಿಸಿರ ಬೇಕು. ಪಂಪನಿಗೆ, ಅದರ ರಿಂದ ಕ್ಷೀರಗಂಧೂಪ ನಿಧಿಯನ್ನು ಹೊಸತಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. (ಆ.ಪು. XI ೧೩೦ ಗ.) ಬಣ್ಣ ಪರಿಮಳಗಳಿರದನ್ನೂ ಬಿಡದು ಇತರ ಹೂಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಮೇಲ್ಮೈಯನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂಪಿಗೆ (ಆ.ಪು. XI ೧೧೮), ಅದರ ನೆಲೆಗೆ ಸದಿಯಾಗುವಂಥ ರೋಹದ ವಿಧಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿತ್ತಲ್ಲವೆ?

ಸುರಯಿ (Mammea longifolia = Ochrocarpus longifolius)

ಆಕರ: ವಿ.ವಿ. I ೫೮

ಆ.ಪು. XI ೧೦೩

ಹೊಸಮುತ್ತಿನ ಕುಟ್ಟಿಗೆ ಪೂಕಸುರಯಿಯ ಮುಗುಳುಗುತ್ತಿ ಹೋರಿಕೆಯಾಗಿದೆ (ಆ.ಪು. XI ೧೦೩); ಮರದಿಂದ ಸುರಿಯುವ ಮುಗುಳುಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಅಡಿದ್ವಾನೆ, ಪಂಪ (ವಿ.ವಿ. I ೫೮) ಇವೆರಡೂ ನಿಜವೇ, ಸುರಗೆ ಮೊಗ್ಗುತೆನೆ ಮುತ್ತಿನ ಕುಟ್ಟಿನೇ ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಬಿರಿದ ಹೂಗಳು ಮರದಿಂದ ಮಳೆಗರೆಯುತ್ತವೆ. ದುಂಬಿಗಳಂತೂ ರೇಣುಕಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಹೂಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಅಟ್ಟಹಾಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಮಾದಳೀಯತೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಿಳಿತವಾದ ಪರಿಮಳ ಸುರಗಿಯದು. ಒಣಗಿದರೂ ಮಾಸಲು ಪರಿಮಳವಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ನೀರು ಬಿಚುಕಿಸಿದರೆ ಮೊದಲಿನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಸೊರೆಯ ಸಾಗರ ಮೊದಲಾದ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಒಣ ಹೂಸರಗಳು ವಿಕ್ರಯಕ್ಕೆವೆ.

ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟದ ಮಳೆಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಮರ ಇದು. ೬೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರವನ್ನೂ ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಉದ್ದರದ ಕಪ್ಪು-ಹಸುರು ಎಲೆಗಳು ಸದಾ ಮರವನ್ನು ಮುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

ಸೇವಂತಿಗೆ

ಆಕರ: ಆ.ಪು. XI ೧೨೫

(ಪ್ರ.ಕ. ಸಂಪುಟ ೫೪, ಪುಟ ೧೯ ನೋಡಿ)

ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿರುವ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ "ಗೊಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನು ಸೇವಂತಿಗೆ ಎಂದು ಬಗೆಯುವವರೂ ಉಂಟು" ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಇವೆರಡು ಗಿಡಗಳೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಈಚೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡತೊಡಗಿದೆ. ಸೇವಂತಿಗೆ, ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ, ಗೊಜ್ಜಿಗೆ, ಕುಸುಂಬೆ, ಅಸ್ಸರ್ ಮೊದಲಾದ ಜಾತಿಗಳೆಲ್ಲ ಕಂಪಾಸಿತೇ ಎಂಬ ಬಳಗಕ್ಕೆ ಸೇರದುದೇ ಅದರೂ ಒಂದೊಂದೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಜೀವಿಸ್ತ ಸ್ತೀಶೀಸುಗಳು.

ಅದರೆ ಪಂಪನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ "ಮಗದುಗಿವ ಕೆಂಬೆಸೆಲೊಳೆ ತಗುಳ್ಳ" ಸೇವಂತಿಗೆ ಯಾವುದಿರ ಬಹುದು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಬಗೆಹರಿಯದಾಗಿದೆ. ಈ ನುಡಿಹೆಚ್ಚಿನಿಂದ ಹೂವಿಗೆ ಎಸಳು ಕೆಂಪು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೆಂಪು ಸೇವಂತಿಗೆಯನ್ನು ನಾನು ಕಾಣೆ. ಸಮಗ್ರ ತಿಳಿದಿರುವ ಸೇವಂತಿಗೆ ಹೂಗಳು ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣದವು ಅಥವಾ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದವು. "ಕೆಂಬೆಸೆಲೊಳೆ" ಎನ್ನುವುದರ ಬದಲಾಗಿ "ಕೆಂಬೆಸೆಲೊಳೆ" ಎಂದು ಪಾಠಭೇದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆ?

ಹಂಕಾಳ (Corypha umbraculifera)

ಆಕರ: ಎ.ಎ. V ೧೭

ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರದ ಅರ್ಥವು ಸುಂದಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಗಿಡ ಇದು. ತಾಳೆಮರದಿಂದ ಬೇರೆ ಯಾದದ್ದು. ಶ್ರೀತಾಳ ಇರಬಹುದೇ ಎಂದು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಊಹಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಸಾಧಾರಣ ತಾಳೆಗಿಂಕಲೂ ಶ್ರೀತಾಳ ಎತ್ತರ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಎಲೆಯ ಗಾತ್ರವೂ ಹಿರಿಯದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪುಷ್ಪಗುಚ್ಛ ಕಾಂಡದ ಕುದಿ ಭಾಗದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ೧೫-೨೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರವ ರಾಜೋಪರಾಜೆಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ತಾಳೆಯೋಲೆ ಕಟ್ಟುಗಳ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳವರಿಗೆ ತಾಳೆ ಶ್ರೀತಾಳಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳು ಹಿಡಿದಿರುತ್ತವೆ. ಶ್ರೀತಾಳದ ಪಾಳೆಗಳು ದೊಡ್ಡವು ೨-೩ ಅಂಗುಲ ಅಗಲ, ಎರಡು ಉದ್ದದ ಒಲೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಶ್ರೀತಾಳದ ಕಾಯನ್ನು ಕುದಿಯಾಡಿ ಅಡಕವುಡಿಯೊಂದಿಗೆ ಬೆರಕೆಮಾಡುವ 'ಪೋಸಕಲೆ' ಈಗ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಶ್ರೀತಾಳ ಮರವೂ ಎಲೆಯೂ ತಾಳೆಯ ಉಪಯೋಗಗಳನ್ನೇ ಪಡೆದಿದೆ.